

Joanna Cukras-Stelągowska

UMK Toruń

**Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej
z cyklu Wychowanie w rodzinie. Konteksty historyczne
i współczesne pt.**

**„MIĘDZYPOKOLENIOWY DIALOG
O WYCHOWANIU I EDUKACJI XVIII–XXI WIEK”**

(JELENIA GÓRA–SZKLARSKA PORĘBA, 15–16.04. 2014)

W dniach 15–16 maja 2014 roku odbyła się trzecia już międzynarodowa konferencja naukowa z cyklu „Wychowanie w rodzinie. Konteksty historyczne i współczesne”. Miejscem obrad była Jelenia Góra, natomiast wszyscy uczestnicy zostali zakwaterowani w hotelach w Szklarskiej Porębie. Tytuł tegorocznej konferencji brzmiał: *Międzypokoleniowy dialog o wychowaniu i edukacji XVIII–XXI wiek*. Jej organizatorami byli Zakład Historii Edukacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Wydział Humanistyczny Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej w Jeleniej Górze. Patronat nad przedsięwzięciem objęła Polska Akademia Nauk oraz Towarzystwo Historii Edukacji. Prof. dr hab. Stefania Walasek z Uniwersytetu Wrocławskiego pełniła honory przewodniczącej Komitetu Naukowego, a pieczę organizacyjną sprawowali dr Ewa Jurczyk-Romanowska i mgr Stanisław Gola.

Do udziału zostało zakwalifikowanych ponad stu przedstawicieli nauki z kilkudziesięciu polskich ośrodków naukowych i placówek edukacyjnych. W gronie referentów znalazło się również czterdzie-

stu uczestników z zagranicy. Reprezentowane były między innymi: Czerniowiecki Narodowy Uniwersytet im. Jurii Fedkowycza i Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. Ivana Franki z Ukrainy, Uniwersytet im. Masaryka w Czechach, węgierski Eötvös Loránd University, Uniwersytet Siaulia z Litwy, „Andrei Saguna” z Rumunii. Ponadto: Libera Università Maria Ss. Assunta (Włochy), Uniwersytet w Kentucky (USA), Uniwersytet w Tallinnie (Estonia), Uniwersytet J. J. Strossmayera (Chorwacja), Uniwersytet Rīga Stradiņša (Łotwa), Uniwersytet im. Cyryla i Metodego w Trnawie (Słowacja), Uniwersytet w Novi Sad (Serbia), Uniwersytet Misan (Irak), Uniwersytet w Tuzli (Bośnia i Hercegowina). Łącznie konferencja zgromadziła 23 profesorów oraz ponad 90 doktorów i 27 magistrów.

Licznie reprezentowany był również Wydział Nauk Pedagogicznych UMK. W skład Komitetu Naukowego weszła kierownik Katedry Historii Myśli Pedagogicznej prof. zw. dr hab. Władysława Szulakiewicz. Udział w konferencji wzięły także: dr hab. Agnieszka Wałęga, dr Joanna Falkowska, dr Anna Maria Kola, dr Katarzyna Wasilewska-Ostrowska, dr Joanna Cukras-Stelągowska oraz doktorantki: mgr Monika Błędowska, mgr Miriam Mościcka-Biedak i mgr Dorota Grabowska.

Jak czytamy w komunikacie konferencyjnym „intencją organizatorów była prezentacja dialogu w rodzinach polskich i zagranicznych. Polska jako kraj wielokulturowy (XVIII – poł. XX wieku) stała się płaszczyzną transgresji wartości, zwyczajów oraz tradycji. Tę bogatą i barwną heterogeniczność organizatorzy pragnęli uczynić tłem rozważań”¹. Do dyskusji nad stylem wychowania w rodzinie i jego zmianami, pozycją ojca i matki, sytuacją seniorów, a także wychowawczym dialogiem i monologiem zaproszono pedagogów, socjologów i filozofów.

Pierwszego dnia obrad odbyły się dwa panele plenarne oraz popołudniowe sesje tematyczne. Konferencję otworzyła prof. zw. dr hab. Stefania Walasek. Jako pierwsza głos zabrała, reprezentująca Uniwersytet im. Masaryka w Czechach, prof. ph. d. DrSc. Dr.h.c. Maria Marečkova z referatem *Krewniacze więzy międzypokoleniowe w rodzinach europejskich w XX wieku*. Następnie odbyła się interesująca prezenta-

¹ KOMUNIKAT_2 Wychowanie w rodzinie_2014_PL <http://www.wwr.uni.wroc.pl/index.php?menu=conference>.

cja pedagogiczno-antropologiczna prof. Adnana Tufekčića (Uniwersytet w Tuzla, Bośnia i Hercegowina), *Dorastanie i wychowanie w tradycyjnej rodzinie w Bośni i Hercegowinie*. Dwie kolejne prelekcje również wprowadziły nas w konteksty europejskie: Dr. Luminit Dumănescu (Romanian Academy, Rumunia) *Dzieci, rodzice i „Rodzic państwowy” w komunistycznej Rumunii*, Prof. Folco Cimagalli (Libera Università Maria Ss. Assunta, Włochy) *Rodzina jako twórca kapitału społecznego: rola stowarzyszeń rodzinnych we Włoszech*.

Moderatorem drugiego panelu była dr hab. Alicja Szerłaż, prof. UW. W tej części usłyszeliśmy wystąpienia historyków wychowania: dr hab. Agnieszki Wałęgi (UMK w Toruniu) *O zadaniach wychowawczych rodziny. Koncepcje współpracowników czasopisma „Szkoła”*, dr. hab. prof. nadzw. UŁ Grzegorza Michalskiego (Uniwersytet Łódzki) *Wskazania wychowawcze dla polskich rodzin na Śląsku katolickiego czasopisma „Monika” w drugiej połowie XIX wieku* oraz dr hab. Elżbiety Magiery, prof. US (Uniwersytet Szczeciński) *Formy współpracy szkoły i domu w świetle dzienników urzędowych kuratoriów okręgów szkolnych w Polsce w latach 1932–1939*.

Po południu odbyły się sekcje tematyczne (grupa I). Drugiego dnia natomiast przeprowadzono wyłączenie spotkania w ramach poszczególnych sekcji (grupa II). Ze względu na znaczną liczbę prelegentów obrady odbywały się w jedenastu równoległych blokach, podczas których obecni byli tłumacze. Sekcja I zatytułowana *Rozważania filozoficzno-pedagogiczne o rodzinie* mieściła szeroki wachlarz propozycji tematycznych, m.in.: *Ojcostwo w społeczno-filozoficznej refleksji i praktyce społecznej okresu pełnego średniowiecza; Kobieta – matka i obywatelka. Rozważania Cecylii Palter-Zyberkówny w świetle jej dorobku pisarskiego i działalności oświatowej; Koncepcja rodziny w myśli emancypacyjnej Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit; Kobieta w roli matki. Propozycje Anastazji z Jełowickich Dzieduszyckiej (1842–1890); Polemika M. Wollstonecraft z J. J. Rousseau na temat wychowania i edukacji kobiet*. Referenci podejmowali ponadto zagadnienia ideałów wychowawczych Narodowej Demokracji w XIX w., koncepcji pedagogicznej Johna Deweya, myśli Janusza Korczaka oraz teorii Pierre’a Bourdieu.

Sekcja II pt. *Obraz rodziny na łamach czasopism i w świetle literatury* obejmowała analizę motywów zabawy we wczesnonowożytnej

literaturze niderlandzkiej, obowiązków matek w rodzinie katolickiej w periodyku „Rodzina”, aspektów wychowawczych w świetle czasopisma „Dobra Gospodyni”, dyskursu o rodzinie na łamach „Przeglądu Powszechnego”. Szczególnie interesująca była próba usystematyzowania czasopism dziecięcych w okresie Polski Ludowej oraz prezentacja obrazu rodziny w twórczości poetów wyklętych (polska literatura współczesna w latach 1950–1980). Trzech autorów podjęło refleksję nad wartościami rodzinnymi w twórczości Jana Pawła II.

Kolejna sekcja, w której miałam możliwość uczestniczyć, koncentrowała się na przekazach źródłowych o rodzinie. Zdaniem moderatorów szczególnie oryginalnym ujęciem było wskazanie roli i funkcji rodziny w pismach polskich ekonomistów na przełomie XIX i XX wieku. Równie wiele inspiracji do dyskusji przyniosły interpretacje poradników (XIX-wiecznych do wychowania seksualnego młodzieży oraz dla rodziców z lat 1918–1970). Kolejne dwie prezentacje bazowały na analizie pamiętników (*Style wychowawcze w ortodoksyjnej rodzinie żydowskiej w świetle materiałów autobiograficznych; Ojciec i ojcostwo w PRL-u, w świetle pamiętników z epoki*). Na zakończenie panelu za sprawą prezentacji multimedialnej przenieśliśmy się do hiszpańskiej rodziny doby frankizmu.

Powinności rodzinne w tradycji europejskiej to z kolei spotkanie, w którym z jednej strony przywoływano kobiety – w roli matki staropolskiego żołnierza XVI–XVII wieku, strażniczki w kresowej rodzinie szlacheckiej w czasie zaborów, żony XIX-wiecznych zesłańców na Syberii. Z drugiej zaś pojawiali się mężczyźni – w swoich nowych, postpatriarchalnych rolach, jako ojcowie i mężowie.

Referaty sekcji V: *Wychowanie w rodzinie Drugiej Rzeczypospolitej* wprowadzały w perspektywę porównawczą współczesnych i tradycyjnych stylów wychowania w południowo-wschodniej Europie. Natomiast grupa tematyczna *Matczyzna miłość, ojcowska opieka* przeniosła nas w świat ponowoczesny, akcentując współczesne oblicza macierzyństwa, związków małżeńskich, późnego macierzyństwa, rozpadu rodzin nuklearnych. Frapującym wątkiem była tutaj dyskusja nad nowymi rolami ojca, w szczególności rozwiedzionego – jako rodzica „drugiej kategorii”.

Uzupełnieniem tej problematyki była sekcja *Rodzina w kontekście zagrożeń jej funkcjonowania*. Tutaj dominowały problemy związane z migracjami zarobkowymi, wychowaniem w enklawach biedy oraz przemocą wobec dzieci. Z kolei *Instytucjonalne wsparcie rodziny* to konteksty prawne, pomoc społeczna i psychologiczno-pedagogiczna dla rodziców.

W niemal wszystkich spotkaniach popołudniowych i porannych dnia następnego dyskusje krążyły wokół nowych tendencji i przeobrażeń współczesnej rodziny. Sekcja VIII obok uprzednio poruszanych kwestii, takich jak przekaz wartości rodzinnych w wielokulturowym kontekście, czy migracje zarobkowe, akcentowała problematykę zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego w rodzinie. Natomiast uczestnicy Sekcji IX zwrócili swymi wystąpieniami uwagę na komunikację w rodzinie (wymiar relacji matka–niepełnosprawne dziecko, międzypokoleniowy dialog wspólnie zamieszkujących dorosłych dzieci i ich rodziców, problem marginalizacji osób starszych w rodzinie). W tym kontekście pojawiła się również cyberprzestrzeń, jako miejsce budowania i zaniku relacji międzyludzkich.

W przedostatniej grupie *Wychowanie dziecka do współczesnego społeczeństwa* poruszano niezwykle aktualne problemy związane z wychowaniem w rodzinie na styku kultur, kształtowaniem świadomości narodowo-kulturowej i postaw obywatelskich oraz zachowaniem języka rodzimego na emigracji. Drugim ważnym aspektem była próba poszukiwania dialogu pomiędzy rodzicami a wartościami i przekonaniami młodego pokolenia. Ostatni, XI zespół tematów dotyczył relacji małego dziecka z rodziną i szkołą. Zastanawiano się między innymi, czy rodzice są partnerami, czy też wrogami polskiej edukacji. Ponadto debatowano nad rolą rodziny w kształtowaniu postaw moralnych dziecka, budowaniu kapitału społecznego oraz oceniano współczesne style wychowawcze. Konferencja zakończyła się krótkim podsumowaniem oraz wycieczką do Karpacza.

Atutem konferencji było uczestnictwo tak wielu gości zagranicznych, przez co zyskałobyśmy możliwość zbudowania perspektywy porównawczej wobec badań własnych oraz nawiązania cennych kontaktów naukowych. Wartościowe było skonstruowanie kilkunastu sekcji tematycznych, wielość podjętych wątków i tropów w refleksji nad tradycyjną i współczesną rodziną. Szkoda jednak, że niemal wszystkie

sesje odbywały się równolegle. Organizatorzy konferencji dołożyli wszelkich starań, aby komunikacja z uczestnikami przebiegała bez zakłóceń: poprzez wysyłanie komunikatów konferencyjnych, aktualizowanie strony internetowej, zapewnienie dogodnego zakwaterowania, jak również wykazali troskę o stworzenie sympatycznej atmosfery do owocnej dysputy naukowej u stóp Karkonoszy.